

‘Brexit heeft grote gevolgen voor Nederlandse sierteelt’

De Britten houden een referendum over het lidmaatschap van de Europese Unie. De uitkomst is van groot belang voor de sierteeltsector die jaarlijks voor honderden miljoenen euro's naar het land exporteert. Als de Britten besluiten om Europa de rug toe te keren, kan de export onder druk komen te staan, zo vermoeden experts.

Tekst: René Bouwmeester
Fotografie: René Faas

Groot-Brittannië is al jaren een grote en stabiele afzetmarkt voor Nederlandse snijbloemen, bloembollen, vaste planten en boomkwekerijproducten. Voor snijbloemen is het land de tweede afzetmarkt en ook voor bloembollen zitten de Britten altijd bij de grootste vier markten. De sierteeltsector volgt daarom met argusogen de ontwikkelingen rond het referendum over het lidmaatschap van de Europese Unie. De Britten mogen zich op 23 juni uitspreken. De uitslag kan leiden tot een 'Brexit', een vertrek van Groot-Brittannië uit de Europese Unie

en dat zal de export naar het land bemoeilijken, zo vrezen vertegenwoordigers van onder meer brancheorganisaties Anthos en LTO Nederland. "We maken ons grote zorgen om de gevolgen als het tot een Brexit komt", zegt voorzitter Henk Westerhof van Anthos. Ook beleidsadviseur Klaas Johan Osinga van LTO Nederland is die mening toegedaan. "Groot-Brittannië is een grote exportmarkt voor bollen, snijbloemen en potplanten en die markt zal bij een Brexit niet bij het oude blijven."

Er zijn ruwweg drie grote ontwikkelingen die kunnen volgen op een aangekondigd vertrek van de Britten. Ten eerste verwachten economen dat de Britse pond devalueert. Een tweede punt van zorg is de markttoegang voor Europese producten en tot slot kan een vertrek onrust in de wereldhandel betekenen.

Als de waarde van de pond daalt, stijgen producten die Britten importeren in prijs. "Dit betekent dat Nederlandse producten in Groot-Brittannië duurder worden. Onze concurrentiepositie verslechtert daardoor", zegt Westerhof. "We hebben een vergelijkbare situatie gehad in Rusland. De roebel is de laatste jaren veel minder waard geworden. Het gevolg is dat een groot deel van de export naar Rusland is weggevalen."

Een goedkopere pond betekent in theorie ook dat Britse producten in het buitenland goedkoper worden. Het Verenigd Koninkrijk exporteert echter relatief weinig. Het land is een diensteneconomie en importeert meer dan het exporteert. Voor agrarische producten is het afhankelijk van import. Nederland is de grootste exporteur van agrarische producten naar Groot-Brittannië. Over de hele breedte van de agrarische sector gaan producten de Noordzee over, van aardappelen en bloembollen tot tomaten en vlees. Verschillende onderzoeksbureaus hebben berekend dat de voedselprijzen tot een procent of tien stijgen na een Brexit. Het enige agrarische ►

De Britse boer is verdeeld

De Britse boeren zijn verdeeld over het referendum. Uit een enquête van het agrarische tijdschrift Farmers Weekly bleek dat de meerderheid wil vertrekken. Het blad hield een enquête waaraan ruim 500 boeren deelnamen. Hiervan gaf 58 procent aan voor een vertrek te kiezen. 31 procent van de deelnemers wilden binnen de EU blijven.

Opvallend is dat er regionale verschillen zijn. Zo is het 'vertrek-kamp' in Wales, Schotland en het Noordwesten van Engeland minder groot dan in andere delen van het land.

De uitkomsten van de enquête weerspreken de berichten van de National Farmers Union, de LTO van Groot-Brittannië. Deze organisatie heeft zich uitgesproken voor 'blijven', omdat de belangen van de boeren het beste gediend zijn met een langer verblijf binnen de Unie. De Britse boerenbond vreest namelijk het verlies van de belangrijkste buitenlandse afzetmarkt en de 3 miljard euro aan GLB-betalingsrechten. Ook de Britten exporteren hun producten voornamelijk naar andere lidstaten van de Unie. Daar komt bij dat ook aan de overzijde van de Noordzee veel pluk- en oogstwerk wordt gedaan door arbeidskrachten uit Oost-Europa, een gevolg van het vrij verkeer van personen binnen de Unie.

Britser dan de Chelsea Flower Show wordt het niet

De opties voor de Britten

Als de Britten kiezen voor een vertrek en vervolgens een handelsovereenkomst met de Europese Unie willen sluiten, dan zijn ze nog immer overgeleverd aan de grillen van Brussel. Ze moeten vrij verkeer van personen accepteren, de Europese wetten volgen en bijdragen aan de EU. Dat blijkt uit het rapport 'Alternatives to Membership' dat de Britse regering heeft gepubliceerd. Hierin staan de alternatieven voor Europees lidmaatschap omschreven met alle haken en ogen.

Als voorbeeld is gekeken naar de verdragen van Noorwegen, Zwitserland en Canada met de Unie. Noorwegen is geen lid van de EU, maar heeft wel een verdrag gesloten. De Noren betalen mee aan Europa en hebben het vrij verkeer van personen moeten accepteren. Onderzoekers hebben vastgesteld dat de Noren 75 procent van de Europese wetten hebben opgenomen in hun eigen wetgeving in ruil voor toegang tot de Europese markt, zonder dat ze een

stem hadden in de totstandkoming van de wetten. Ook Zwitserland heeft een verdrag, betaalt mee aan Europa, maar heeft beperkt toegang tot de markt. De Zwitsers hebben twee decennia onderhandeld over het verdrag waarvan de levensvatbaarheid inmiddels door beide partijen in twijfel wordt getrokken.

De Europese Unie heeft ook een verdrag met Canada. De Canadezen hebben zeven jaar onderhandeld over het verdrag dat nog van kracht moet worden. Het geeft hen gedeeltelijk toegang tot Europa. Canadese bedrijven die exporteren naar Europa moeten voldoen aan Europese regelgeving. Indien er geen overeenkomst met de EU komt, dan gelden de handelsovereenkomsten volgens de regels van de wereldhandelsorganisatie WTO. Dit betekent onder meer een standaardheffing op Britse producten die daardoor flink duurder worden in het buitenland.

product dat de Britten in grote getale exporteren is lamsvlees.

FYTOSANITAIR

Tussen lidstaten van de Europese Unie gelden nu afspraken over vrij verkeer van personen, diensten en goederen. Westerhof houdt rekening met strengere regels voor importproducten indien de Brexit zich aandient. "De afgelopen jaren heeft Groot-Brittannië al additionele eisen gesteld op het gebied van fytosanitaire zaken. Het is na een Brexit niet ondenkbaar dat er meer eisen komen. Die eisen kunnen een belemmerende factor zijn voor Nederlandse exporteurs." "Het is de vraag of ze de eisen aanscherpen om fytosanitaire redenen of ter bescherming van de eigen producten", stelt Westerhof. De Britten hebben een behoorlijke binnenlandse productie van boomkwekerijproducten. Op bloem-

bollengebied hebben ze een omvangrijke nationale productie van narcissen. Voor andere producten is het land weer afhankelijk van de Nederlandse productie. "Maar het is de vraag of deze producten nog interessant voor de Britten zijn als de prijs fors omhoog gaat door devaluatie van de pond", zegt Westerhof. De derde belangrijke ontwikkeling is de invloed van een gedevalueerde pond op de wereldhandel. Economen houden rekening met onzekerheid op de financiële markten en dat is nooit goed voor de handel.

EUROPESE UNIE

Wanneer de Britten besluiten Europa de rug toe te keren, verschuiven de machtsverhoudingen binnen de Unie. Dat voorspelt Osinga van LTO Nederland. "Het VK is nu een grote partij in Europa. Zonder deze natie is Europa 'overgeleverd' aan de Europese grootmachten Duits-

De Chelsea Flower Show toont de Britse liefde voor bloemen en planten

land en Frankrijk. De Britten brengen nu nog de balans meer in het voordeel van Nederland." Een Brexit betekent daarmee ook een verschuiving in de machtsverhoudingen op het gebied van landbouwpolitiek en het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB). Op dit moment zijn er - voor het gemak - drie blokken in de Europese Unie, die elk eigen opvattingen en belangen hebben als het op agrarische zaken aankomt. Zo is er een blok Noordwest-Europa. Hierin zitten onder meer het VK, Denemarken, België, Duitsland en Nederland. Dan is er het blok met de landen rond de Middellandse Zee en tot slot is er het blok met de nieuwste lidstaten in Oost-Europa. Frankrijk is een 'swing-state'. De ene keer sluiten zij zich aan bij de zuidelijke lidstaten, de andere keer bij Duitsland/Noordwest-Europa.

De verschillen uitten zich bijvoorbeeld al bij de discussie over het landbouwbudget. De noordelijke lidstaten zijn nettobetalers aan de EU en willen het landbouwbudget terugschroeven. Frankrijk en de zuidelijke lidstaten willen dat niet. Hierdoor dreigt een ongelijk speelveld te ontstaan.

Ook als het gaat over het afdwingen van innovatie, duurzaamheid en markttoegang zijn de verschillen groot. Het VK zit vaak op dezelfde lijn als Nederland en is pro-marktwerking en pro-innovatie. "In die zin zou Nederland meer geïsoleerd komen te staan zonder Britse steun", zegt Osinga. Indien het VK besluit een eigen koers te varen,

dan gaat de grens niet meteen dicht na 23 juni, verwacht Osinga. "Er ontstaat een nieuwe situatie waarbij Groot-Brittannië moet onderhandelen over de voorwaarden om uit te treden. Dat moet binnen twee jaar zijn afgerond." Bij dergelijke onderhandelingen worden alle denkbare bepalingen opnieuw besproken. De Britten verliezen met een vertrek in principe niet alleen de toegang tot vrije handel en het vrije verkeer met de 28 Europese lidstaten, ze verliezen ook een voorkeurspositie bij de handel met 53 landen buiten de Unie, zoals Mexico, Zuid-Afrika en Zuid-Korea. En Groot-Brittannië kan niet langer via de EU invloed uitoefenen in de wereld, bijvoorbeeld door sancties zoals tegen Rusland zijn opgelegd.

‘De Britten hebben het idee dat ze in Europa geen invloed hebben’

"De Engelsen zullen vrije toegang tot de Europese Unie voor personen willen behouden", zegt Osinga. "En de Europese Unie wil toegang tot de Britse markt houden. Dat is ook meteen de kern van de Europese Unie: vrij verkeer van personen, diensten en goederen. Daar is het allemaal om begonnen. De Brexit zou voor de Britse tuinbouw niet automatisch een voordeel zijn. Die sector is sterk afhankelijk van ongeschoold werk dat de Britten niet willen doen."

VERTREKKEN MAG

Een vertrek uit de Unie is overigens mogelijk. Het is niet voor het eerst dat een land de Europese Unie verlaat. Groenland - een autonoom gebied in het koninkrijk Denemarken - is in 1985 ook uit de Unie gestapt. "Ik denk dat we dat aardig hebben kunnen opvangen", zegt Osinga met gevoel voor understatement. "Maar dat ging ook om een economie van 55.000 inwoners." Osinga houdt er rekening mee dat een Brexit een precedent schept binnen en buiten Groot-Brittannië. "Noord-Ierland (nu onderdeel van het VK, red.) zal ook iets willen. Zij willen niet dat de grens met Ierland dichtgaat. En in Schotland zal de roep om onafhankelijkheid toenemen na een Brexit." Osinga denkt dat Noord-Ierland en Schotland ervoor zullen kiezen om het VK te verlaten. Beide landen zijn sterker afhankelijk van de agrarische sector dan Engeland en zullen daarom meer waarde hechten aan een Europees lidmaatschap. De LTO'er sluit ook niet uit dat in het geval van een Brexit, in Denemarken, Zweden en mogelijk Nederland groepen opstaan die een vertrek uit de Europese Unie nastreven.

De peilingen variëren op dit moment tussen een gelijke stand en een licht voordeel voor het 'blijf-kamp'. Het verschil is dermate klein dat de uitkomst ongewis blijft.

De vraag is waarom ongeveer de helft van de Britten uit de EU wil. Carl Schoutsen, marke-

Verenigd Koninkrijk is tweede sierteeltexportmarkt

Het Verenigd Koninkrijk is met een exportwaarde van 925 miljoen euro goed voor een aandeel van 16,6 procent in de totale export van snijbloemen en planten uit Nederland. Na Duitsland (27,9 procent) zijn de Britten onze beste klanten. Dat belang is de afgelopen jaren alleen maar toegenomen. Waar de export naar Duitsland een periode is afgeremd, is de afzet naar het Verenigd Koninkrijk doorgroeid. Tot dit jaar. De eerste maanden van 2016 is de groei tot stilstand gekomen. Dat blijkt uit cijfers van de VGB.

De grootste producten zijn roos, met afstand gevolgd door lelie, tulp en samengestelde boeketten. De verkopen zijn sterk geconcentreerd op evenementen en activiteiten. Supermarkten zijn de grootste afzetkanalen voor bloemen. En dat is ook meteen de reden dat de afzet stagneert, zegt Nederlander Carl Schoutsen, marketingspecialist bij ConsumerView en al jaren inwoner van Engeland. "De grote ketens als Marks & Spencer, Tesco en Asda hebben moeite om voldoende rendement te draaien door de concurrentie van discounters als Aldi en Lidl. Een keten als British Homestores staat op omvallen. De sierteeltsector merkt dat ook. Als een winkelformule niet draait, loopt ook de afzet van sierteeltproducten

terug, want er is onvoldoende aanloop." Ondanks dat de afzet van sierteeltproducten uit Nederland stagneert, staat de Britse economie er behoorlijk goed voor. Mensen kopen auto's en huizen, steeds vaker met cash geld. En er wordt meer gespaard dan ooit. Met de consumentenbestedingen zit het dus wel goed, signaleert Schoutsen.

Dat de sierteelt niet echt meeprofiteert heeft te maken met de plaats waar de Britten hun geld uitgeven. Schoutsen ziet groei in drie marktkanalen: convenience (gemak en service, de winkel op de hoek), online en discount. "De Nederlandse export zit vooral in de discount. Dat is voor het rendement niet zo handig, want de marges zijn klein. De groei in deze drie kanalen zorgt ervoor dat de omzet van de bestaande kanalen, de Tesco's en de Asda's, onder druk komt te staan."

De sierteelt is vooral afhankelijk van traditionele kanalen. De marketingspecialist ziet die ontwikkeling niet zo snel veranderen. "Alles is gedreven door winstmarges. Die hangen af van de derving in de supply chain. Een product moet zich hebben bewezen in de logistieke keten. De handel en de lijnrijders durven niet-geteste producten niet aan. De consument kan het wel willen kopen, maar de producten komen er niet."

tingspecialist en al jaren woonachtig in Engeland, heeft wel een idee. "Mensen als Boris Johnson, de populaire oud-burgemeester van Londen, zijn kritisch op de EU. Hij zegt: 'we zitten er sinds 1973 bij en het wordt gerund door Frankrijk en Duitsland.' Dat gevoel leeft bij mensen. Ze hebben het idee dat ze in Europa geen invloed hebben en denken door tegen te stemmen meer invloed te krijgen."

TE VEEL GELD

Uit onderzoeken blijkt verder dat veel Britten vinden dat de Europese Unie hen te veel geld kost. Groot-Brittannië betaalt immers meer dan het terugkrijgt, net als Nederland. En de zorg over de stroom immigranten is groot, zo blijkt uit Brits onderzoek.

Verder speelt de kracht van de Britse economie ook een rol, zegt Schoutsen. "Het VK was na de recessie de snelst groeiende economie van West-Europa. Dat heeft gezorgd voor koopkracht. Veel mensen hebben op basis van de eigen nationale economie een goed gevoel en denken het zonder Europa te kunnen. Je kunt anderzijds ook denken dat ze juist door het Europese lidmaatschap er zo voorstaan, maar dat geluid hoor je niet veel."

Instituten en hoogwaardigheidsbekleders als de Wereldbank, de president van de VS en het IMF adviseren de Britten om in de EU te blijven. Maar daar lijken ze zich weinig van aan te trekken. "Voor mensen in pakweg Newcastle of Manchester werkt dat averechts. Die zien dit als de arrogantie van de macht. Er is een parallelle maatschappij ontstaan, die zich niet door feiten laat leiden", denkt Osinga. Hij vermoedt dat de discussie meer over onderbuikgevoel dan feiten gaat. "Tachtig procent van de discussie gaat over David Cameron en Boris Johnson en over Brussel. Het is net als Nederland met de discussie over het verdrag met Oekraïne. Het gaat niet om feiten, maar om gevoel." Maar zelfs als de Britten zich afkeren van Europa, dan nog hebben ze met Europa te maken. Schoutsen stelt dat de Britten de verbinding met Europa simpelweg niet kunnen verbreken. "De Britten zitten fysiek aan Europa vast. En dat betekent dat ze zich er soms mee moeten bemoeien. Dat is al honderden jaren zo. Ze hebben meer dan eens ingegrepen; tegen de Spaanse Armada, Napoleon en de Nazi's. Zolang ze het eiland niet kunnen verschuiven, heeft Groot-Brittannië met Europa te maken. Of ze het nu willen of niet."